

Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.
Серія 20. Біологія. – 2015. – випуск 6. – С. 52 - 56

УДК 595.76. (477.87)

Назаренко В.Ю., Пархоменко О.В.

ДО ПІЗНАННЯ ФАУНИ ДОВГОНОСИКОПОДІБНИХ ЖУКІВ (COLEOPTERA, CURCULIONOIDEA) НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «СИНЕВИР»

Наведено дані про видовий склад довгоносикоподібних жуків Національного природного парку «Синевир». Встановлено, що на досліджуваній поширені 67 видів довгоносикоподібних жуків, що належать до декількох родин. Найчисельнішою є родина *Curculionidae*, що репрезентована 55 видами. Серед виявлених видів 14 вперше вказані для Українських Карпат.

Жуки-довгоносикоподібні, Curculionoidea, Національний природний парк «Синевир»

Довгоносикоподібні належать до однієї з найбільших надродин ряду твердокрилих комах. Надродина об'єднує 8 родин. За даними різних авторів, надродина налічує від 55 000 до 75 000 видів [1, 3]. На території України поширені 5 родин. Представники родини зустрічаються у більшості наземних біотопів, виступаючи в ролі фітофагів зрідка фітосапрофагів. Серед них чимало шкідників трав'янистих і деревних рослин.

Національний природний парк «Синевир» створений для охорони рідкісних видів рослин і тварин на території Горган. Панівними в парку є лісові формації. На його території збереглися ділянки корінних смерекових і букових лісів, де наявні окремі площі пралісів. Флорі НПП «Синевир» притаманне значне видове та родове різноманіття. Основні його площі зайняті хвойними лісами, для яких характерна досить висока флористична насиченість. Значним флористичним багатством вирізняються полонини, трав'яні болота, а також рідкісні екосистеми на вапнякових відслоненнях [7].

Незважаючи на досить давні ентомологічні дослідження на території НПП «Синевир», вичерпних фауністичних зведень по довгоносикоподібних жуках цього регіону немає. Перші відомості по довгоносиках околиць озера Синевир містяться в результатах досліджень 1950-1952 рр. Т. А. Тверитіної [4, 5], де наведені *Otiorhynchus (Phalantorrhynchus) morio morio* Fabricius, 1781 (гора Озерна), *Otiorhynchus (Prilisvanus) krattereri* Boheman, 1842 (ок. оз. Синевир), *Otiorhynchus (s. str.) coecus coecus* Germar 1824 (оз. Синевир). У подальших публікаціях згадуються знахідки довгоносиків *Bryodaemon boroveci* Podlussany, 1998 на спуску з гори Топеш до селища Мерешор, вздовж правого притока річки Теребля [9] і короїдів *Ips typographus* (Linnaeus, 1758) (Синевир) [10], *Ips duplicatus* R., *Ips acuminatus* Gyll., *Ips amitinus* Eichh., *Pityophthorus micrographus* L., *Crypturgus pusillus* Gyll., *Hylastes cunicularius* Er. [8], *Lymantor aceris* Lindemann, 1875 в с. Синевирська Поляна [12]. Отже, за літературними даними з НПП «Синевир» відомо 12 видів довгоносикоподібних жуків.

Матеріал і методика досліджень

Матеріалом дослідження послужили власні збори та збори, які були зібрані під час проведення навчально-польових практик з студентами Інституту природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, що проходили в околицях с. Колочава та с. Синевир Міжгірського району Закарпатської області. Збір матеріалу проводили в травні та червні протягом кількох років (2013 – 2015) за загальноприйнятими в ентомології методиками. При зборі жуків використовували ручний збір з листя рослин, кущів, дерев, просіювання підстилки та косіння ентомологічним сачком.

Результати досліджень та їх обговорення

В результаті опрацювання зборів на території Квасовецького та Синевірського природних науково-дослідних відділень виявлено 67 видів довгоноскоподібних жуків. Нижче наводимо список виявлених видів та їх кількість:

Rhynchitidae

1. *Temnocerus tomentosus* (Gyllenhal, 1839) 1 ex.
2. *Byctiscus betulae* (Linnaeus, 1758) 1ex.

Apionidae

3. *Apion cruentatum* Walton, 1844 1 ex.
4. *Holotrichapion pisi* (Fabricius, 1801) 1ex.
5. *Ischnopterapion virens* (Herbst, 1797) 2ex.
6. *Pseudoperapion brevirostre* (Herbst, 1797) 1 ex.
7. *Eutrichapion viciae* Gyll. 3 ex.
8. *Protapion fulvipes* (Geoffroy, 1785) 4 ex.
9. *Perapion marchicum* (Herbst, 1797) 2 ex.
10. *Ceratapion onopordi* (Kirby, 1808) 1 ex.

Nanophyidae

11. *Nanophyes marmoratus* (Goeze, 1777) 1 ex.

Anthribidae

12. *Anthribus nebulosus* (Forster, 1771) 1 ex.

Curculionidae

Ceutorhynchinae

13. *Ceutorhynchus erysimi* (Fabricius, 1787) 1ex.
14. *Ceutorhynchus minutus* (Reich, 1797) 1 ex.
15. *Ceutorhynchus cochleariae* (Gyllenhal, 1813) 2 ex.

Curculioninae

16. *Anthonomus* (s. str.) *rubi* (Herbst, 1795) 3 ex.
17. *Cleonis pigra* (Scopoli, 1763) 1 ex.

Entiminae

18. *Anthonomus rubi* (Herbst, 1795) 1 ex.
19. *Bryodaemon hanakii hanakii* (Frivaldszky, 1865) 1 ex.
20. *Bryodaemon boroveci* Podlussány, 1998 1 ex.
21. *Donus velutinus* (Boheman, 1842) 2 ex.
22. *Donus rubi* (Krauss, 1900) 5 ex.
23. *Datonychus arcuatus* (Herbst, 1795) 1 ex.
24. *Charagmus gressorius* (Fabricius, 1792) 1ex.
25. *Cionus tuberculosus* (Scopoli, 1763) 1ex.

26. *Chlorophanus viridis* (Linnaeus, 1758) 5 ex.
27. *Ceutorhynchus ?contractus* (Marsham, 1802) 1 ex.
28. *Isochnus sequensi* (Stierlin, 1894) 1 ex.
29. *Liophloeus liptoviensis* (Weise, 1894) 4 ex.
30. *Liosoma deflexum* (Panzer, 1795) 2 ex.
31. *Hadroplontus litura* (Fabricius, 1775) 1 ex.
32. *Hylobius abietis* (Linnaeus, 1758) 1 ex.
33. *Rhytidossoma fallax* (Otto, 1897) 1 ex.
34. *Rhinoncus castor* (Fabricius, 1792) 1m
35. *Rhinoncus pericarpus* (Linnaeus, 1758) 1 ex.
36. *Rhinoncus perpendicularis* (Reich, 1797) 1 ex.
37. *Larinus turbinatus* Gyllenhal, 1836 1 ex.
38. *Lixus (Epimeces) filiformis* (Fabricius, 1781) 2 ex.
39. *Nedyus quadrimaculatus* (Linnaeus, 1758) 1 ex.
40. *Magdalis (Porrothus) cerasi* (Linnaeus, 1758) 1 ex.
41. *Magdalis (Edo) ruficornis* (Linnaeus, 1758) 1 ex.
42. *Otiorhynchus austriacus* (Fabricius, 1801) 1 ex.
43. *Otiorhynchus scaber* (Linnaeus, 1758) 1 ex.
44. *Otiorhynchus bisulcatus* (Fabricius, 1781) 1 ex.
45. *Otiorhynchus pinastri* (Herbst, 1795) 1 ex.
46. *Orchestes fagi* (Linnaeus, 1758) 5 ex.
47. *Phyllobius argentatus* (Linnaeus, 1758) 1 ex.
48. *Phyllobius (Metaphyllobius) glaucus* (Scopoli, 1763) 9 ex.
49. *Phyllobius maculicornis* Germar, 1824 1 ex.
50. *Phyllobius viridicollis* (Fabricius, 1792) 6 ex.
51. *Polydrusus (Chlorodrosus) amoenus* (Germar, 1824) 2 ex.
52. *Polydrusus* (s. str.) *fulvicornis* (Fabricius, 1792) 9 ex.
53. *Polydrusus tereticollis* (DeGeer, 1775) 4 ex.
54. *Polydrusus impressifrons* (Gyllenhal, 1834) 1 ex.
55. *Polydrusus mollis* (Stroem, 1768) 1 ex.
56. *Polydrusus pilosus* Gredler, 1866 1 ex.
57. *Polydrusus impar* (Gozis, 1882) 10 ex.
58. *Polydrusus (Eustolus) pterygomalis* (Boheman, 1840) 1 ex.
59. *Scleropterus serratus* (Germar, 1824) 3 ex.
60. *Strophosoma melanogrammum* (Forster, 1771) 4 ex.
61. *Sitona obsoletus* (Gmelin, 1790) 2 ex.

Molytinae

62. *Hylobius abietis* (Linnaeus, 1758) 2 ex.
63. *Plinthus tischeri* Germar, 1824 1 ex.
64. *Tachyerges pseudostigma* (Tempere, 1982) 1 ex.
65. *Isochnus foliorum* (Müller, 1764) 6 ex.
66. *Tychius picirostris* (Fabricius, 1787) 1 ex.
67. *Tychius aureolus* Kiesenwetter, 1851 1 ex.

Найбільша кількість видів довгоносікоподібних належить до родини *Curculionidae* (55 видів), значно менше - до родин *Apionidae* (8 видів), *Rhynchitidae* (2 види), *Nanophyidae* (1 вид) та *Anthribidae* (1 вид). За чисельністю та видовим різноманіттям домінують представники підродини *Entiminae*. Інші підродини представлені в зборах одним або двома видами і їх чисельність незначна.

Серед визначених видів 14 вперше вказані для Українських Карпат, порівняно зі

списком М. Мазура [11] і 2 види, крім того, з Західної України. Це види *Holotrichapion pisi* (Fabricius, 1801), *Perapion (Perapion) marchicum* (Herbst, 1797), *Sphenophorus striatopunctatus* (Goeze, 1777) (Dryophthoridae), *Ceutorhynchus minutus* (Reich, 1797), *Hypera (s. str.) venusta* (Fabricius, 1781) (Hyperinae), *Magdalis (s. str.) violacea* (Linnaeus, 1758) (Laemosaccidinae), *Cleonis pigra* (Scopoli, 1763), *Lixus (Dilixellus) fasciculatus* Boheman, 1836 (Lixinae), *Charagmus gressorius* (Fabricius, 1792), *Eusomus ovulum* (Germar, 1824), *Otiorhynchus austriacus* (Fabricius, 1801), *Otiorhynchus (Pendragon) ovatus* (Linnaeus, 1758), *Phyllobius viridicollis* (Fabricius, 1792), *Polydrusus impressifrons* (Gyllenhal, 1834), *Sitona obsoletus* (Gmelin, 1790) (Entiminae), *Hylobius abietis* (Linnaeus, 1758). Типово карпатськими видами є види *Otiorhynchus austriacus* (Fabricius, 1801) і *Polydrusus impressifrons* (Gyllenhal, 1834).

Оскільки, за літературними даними М. Мазура [11], з Західної України відомо 908 видів довгоносикоподібних жуків (крім короїдів), з Закарпатської області було відомо 452 види довгоносикоподібних жуків без врахування представників родин Anthribidae, Platypodinae і Scolytinae [6] та 87 видів короїдів [12]. З Українських Карпат наведено 274 види довгоносикоподібних жуків [11]. За природно-географічним районуванням К. І. Геренчука [2], НПП «Синевир» належить до Українських Карпат. У межах НПП «Синевир» можна очікувати знаходження понад 100 видів жуків надродина Curculionoidea. Проте є необхідними подальші ентомологічні дослідження цього регіону.

Висновки

В результаті аналізу літературних джерел і проведених нами досліджень встановлено, що на території Національного природного парку «Синевир» поширено 67 видів довгоносикоподібних жуків. Серед виявлених видів 14 вперше вказані для Українських Карпат і 2 види для території Західної України. За чисельністю та видовим різноманіттям домінують представники підродина Entiminae. Видовий склад довгоносикоподібних жуків НПП «Синевир» потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Використана література:

1. Бригадиренко В. В. Основи систематики комах: Навч. посібник. / В.В. Бригадиренко. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2003. – 204 с.
2. Геренчук К. І. Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічного районів / К.І. Геренчук, М. М. Койнов, П.М. Цись. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1964. – 220с.
3. Росс Г. Энтомология: Пер. с англ. / Г. Росс, Ч. Росс, Д. Росс. – М.: Мир, 1985. – 572 с.
4. Тверитина Т. А. Материалы к фауне долгоносиков Закарпатья / Т.А. Тверитина // Научные записки Ужгородского государственного университета. Биология. – 1953. – Т. 8. – С. 51-66.
5. Тверитина Т. А. Об экологии и распространении горных видов долгоносиков в Закарпатья / Т.А. Тверитина // Доклады и сообщения. Серия биологическая. № 1. Ужгород: — 1957. – С. 53-56
6. Тверитина Т. А. Эколого-фаунистический очерк долгоносиков Советского Закарпатья / Автореф. дисс. канд. биол. наук. – Харьков, 1958. – 15 с.
7. Тюх Ю.Ю. Рослинний покрив Національного природного парку «Синевир» (Українські Карпати) / Ю. Ю. Тюх, С.М. Зиман, М.Ю. Дербак. – Ужгород: Ліра, 2011. – 160 с.

- 8.Тюх Ю. Ю. Результати спостережень за стовбуровими шкідниками (*Ips typographus* L. та ін.) в ялинових лісах (*Picea abies* (L.) Karst.) у Національному природному парку «Синевир» / Ю. Ю. Тюх, М.В. Нанинець // Біологічне різноманіття природно-заповідних об'єктів Карпат. Матеріали Міжнародної наукової конференції, с. Синевир. 25-27 червня 2014 р. – Ужгород: ТДВ «Патент», 2014. – С. 193-198
- 9.Юнаков Н. Н. Новые и малоизвестные для фауны Украины виды жуков-долгоносиков и ложнослоников (Coleoptera: Curculionidae, Dryophthoridae, Anthribidae) /Н.Н. Юнаков, В.Ю. Назаренко // Вестник зоологии. – 2003. – Т. 37, вып. 1. – С. 95–99.
- 10.Grodzki W. The response of *Ips typographus* populations in polluted and non-polluted spruce stands in the Carpathian Mountains region / W. Grodzki, M. McManus M. Knizek, V. Meshkova V.Mihalciuc, M. Turcani, Y. Slobodyan // Effect of Air Pollution on Forest Health and Biodiversity in Forestry of the Carpathian Mountains (NATO Advanced Research Workshop – Stara Lesna, Slovakia – May 22–26, 2001) // J. For. Sci. 2001.– V.47 (Special Issue No. 2). – P.86–87.
- 11.Mazur M. The distribution and ecology of weevils (Coleoptera: Nemonychidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) in western Ukraine / M. Mazur // Acta zoologica cracoviensia. – 2002. – 30 Sep; 45(3): 213-244
- 12.Nikulina T.. A survey of the weevils of Ukraine. Bark and ambrosia beetles (Coleoptera: Curculionidae: Platypodinae and Scolytinae) /T. Nikulina, M. Mandelshtam, A. Petrov , V. Nazarenko, N. Yunakov // Zootaxa. – 2015. – 3912. – 61 pp.

В. Ю. Назаренко, А.В. Пархоменко

К ПОЗНАНИЮ ФАУНЫ ДОЛГОНОСИКООБРАЗНЫХ ЖЕСТКОКРЫЛЫХ (COLEOPTERA, CURCULIONOIDEA) НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА «СИНЕВИР»

Исследован видовой состав фауны долгоносикообразных жесткокрылых Национального природного парка «Синевир». Установлено, что на территории НПП «Синевир» встречается 67 видов жуков, принадлежащих к нескольким семействам. Самым многочисленным является семейство *Curculionidae*, которое представлено 55 видами. Среди обнаруженных видов 14 впервые указаны для Украинских Карпат.

V.Y Nazarenko, O.V. Parhomenko

FAUNISTIC STUDIES OF CURCULIONOID BEETLES (COLEOPTERA, CURCULIONOIDEA) NATIONAL NATURAL PARK «SYNEVIR»

The faunistic studies of curculionoid beetles in National Natural Park «Synevyr» were conducted. On its territory 67 beetles species from several families were established. Among identified species 14 are listed for Ukrainian Carpathians for the first time.

Надійшла 20.09. 2015 р.